

ИВИЦОМ СНА ИЗМЕЂУ ЗЕМЉЕ И НЕБА

Јованка Стојчиновић Николић, *Сунце ѿод језиком*, СКЗ, Београд 2021

Песникиња Јованка Стојчиновић Николић најновијом, седамнаестом по реду, песничком збирком *Сунце ѿод језиком*, својим особитим поетским писмом нашла је високу меру свога стваралачког наума и посређења остварења. Тиме, љубављу саткала круну свему у овом свету и властитом животу, посвојивши оно највредније памћења, снова и духовног озарја. Као бескомпромисно одана баштованка поетског врта „вечне свежине света”, сада му придодаје доживљај коби и дарова минулог и свагдашњег времена. Овом исповедно дубоком књигом оданости суверено је огласила да писање/читање није посао узалудан већ узвишена радост службе души света и самог језика. Отуда, стиховима струји својеврсна химна сунцу, које греје бол и срећу људског срца једнако упорно, само сваком другачије преуређујући „калемљење светлости” и светости, како већ навештавају рефлексije песама с почетка збирке: „Свако ће имати своју болест – Своју омчу око врата” („Мало” и „Од неба и земље преотето”).

Сунце и језик – две су основне супстанце овог пева, гледано метафизички, симболно или дословно флуидно уткане око духовног језгра исижавања песама сва четири циклуса: *Насукани на сјругове (између земље и свемира)*, *Калемљење сунца (Освећљења)*, *Као из дубине (Понављање ѿризора)*, *С друге сјране свијетла*. Мисаоно и емотивно брижљиво нијансирани мотиви песама, увек са фигурама љубави дубоко поривеним у песничко Ја, које се удваја и на крају сублимира у чисту есенцију неке божанске твари бића женске осећајности. Експресија бројних покретних слика креће од сажетка описа детаља реалног амбијента природе или ентеријера као метафоре и атмосфера унутрашњих прелива интима. Из тих простора се лирски субјект и оглашава, надносећи се преко ивица снова са погледом у озвездане светове могуће среће. У осврту на пређено животно и сновно градиво, јасније се сагледава и то стапање осећања земаљског и небеског у једну вишу хармонију властите целовитости: „Иако сам из пуне у празну чашу и обрнуто / Разлијевала прелијевала и доливала вријеме / Корачајући ивицом насипа од снова / Сваки пут бих изнова / Простор у Малу звијезду претварала...” Такав истински доживљај узвишене љубави кадар је да надиђе тамне сенке нестајања, пролазности и свега о њој реченог и прећутаног, како се и поентира завршницом песме „Од неба и земље преотето”:

Твоја би сјенка у моју прелазила
Љубав је оно што сија међу њима
(Јер) све сам у теби од неба и земље преотето.

„Свако има своју тезгу од снова”, стихови песме „Мјера ријечи” једне од претходних збирки, као да су песникињу Јованку Стојчиновић Николић још раним песмама предсказали за овај будући тренутак зрелих година и свођења рачуна ствари срца. Заправо, тренутак вечног сада, у коме слободно отшкринуте неомеђени простор унутар себе, виђен и сањан подобно светлопису затајног „сунца под језиком” у одблеску, које се отима таме смрти и заорава. Уз поменуте, сугестивно проговарају нарочито песме првог циклуса, као што је „Насукани на спрудове (између земље и свемира)” и друге сличног мотивског круга и расположења.

Судбинско замирање почетног плама љубави одиграва се у тишини, која дели, али и безречно и даље спаја вољена бића. Међутим, сећања ипак изнова распламсају стари жар у златном грумењу нежности, које своје сигурно прибежиште налази у речима – „да расте и зри у дубини пјесме твоје драге” (песма „Грумен злата”). Јер најдубља истина се себи и песми мора исповедити, супротставити самозабораву признањем: „Никад нисмо престали умирати / Свако на свој начин...Свако за себе...”

Љубав и страст, тело и огледало, као свеprisутни мотивски и значењски парови луцидни су домети ове поезије, саткане смиреним ритмовима слободног стиха, преливене изненађујуће полетном ведрином сновиодног немира. Јер очито, за ову песникињу највиши животни принцип је узнесење срца и ума лепотом која окрилати машту преко свагдашњих окова мучне стварности, селећи свој унутарњи свет у више небеске сфере смисла, о чему упечатљиво казује песма и истоимени циклус „Насукани на спрудове (између земље свемира)”:

Свјетлост нас поново узима под своје
Јер сваки пут када бисе дуже задржала
Топила би се и капала с наших рамена у
Земљу и са земљаним мирисима
Одлазила у Свемир
Горе је љубав што од сунца траје дуже

Љубав и растанак, одувек су нераздвојни пратиоци повести вечне загонетке човековог срца. А многи песници, као што је славни Борхес, веровали су да за оне који се истински воле растанка и нема. Барем, за оне који верују у религију срца, где је оно духовно тело љубави запућено у онострани звездани простор среће. Једно слично уверење дубоко прожима и визуру наше песникиње, за коју је самоћа присутно одсуство љубави, а физичка димензија смрти неко привремено раздвајање, а до тле „међу зидовима / Свако ће своје звијери својим болом да храни”. И потом, како време неумитно пролази, разговор са властитим срцем подсећа: „Свако ће у своје жуто лишће јесени / Сваком свој шушањ Мање и

више шуман”, да би завршница песме „Зрнце свјетла (Као да смо живи)” снажно и емотивно суптилно призвала победу светлости љубави:

Љубав је зрнце свјетла које ноћ из душе помјера
Обећај ми то зрнце да сјајимо као усред дана
Као да смо живи

Између осталог, у овој збирци песме Јованке Стојчиновић Николић права су галерија слика тренутака једног чулног сјаја и таласања светлости, која се ломи и не прекида да свет облива различитим бојама тоpline и наде. А баш та Виша сила љубави је оно што у појединим драматичним тренуцима буде драгоценије од целог века: „Тај минут као живот цијели Тај Сан (минут иза поноћи)”. У таквим призорима пуним егзистенцијалне неизвесности, унутарња и спољашња реалност се мешају са визијама из снова и живог сећања на прошлост. Слична душевна стања се продубљују у стиховима изузетних песама, где се микро и макро свет вртложе у ониричким фантазмима, да би се из њих виноула до светлости преображења и обожења: „Божанска ватра”, „Преко вјетрова”, „Као поља ражи (Огледала)”, „Ријечи”.

Око мене кружи небески И земаљски простор
Прелазим час из једног у други И тако мијењам мјеста
Час сам Горе у мноштву озвјезданом с погледом на Доље
Час сам Доље у зеленим стазама И не знам за коју да се одлучим
(„Божанска ватра”)

Упркос томе, што књигу песама *Сунце под језиком* посебном чине боје необичног осиања ауром љубави, можда ћемо је ипак више памтити по дометима оних песама које смелије разодевају крхку рањивост бића из привида његове равнотеже. Нека особита кјеркегоровска уздрхталости и мисаона продорност љубавних стихова, оставља свакако несвакидашње снажан утисак, попут песме „Као поља ражи (огледала)”, где се стилски ефектно апсолвира често присутни мотив споне ероса и тела као метафоричних заробљеника исте тајне, где можда више истине има у њеној неречивости него у омаи рефлексии површине слика: „Пробдјели смо тако године неопажено / Огледало и ја / Живи свједок из којег никуд мрднула нисам / А вијести пристижу / Мимо нас”.

Након склопљених корица чаролије „Сунца под језиком” Јованке Стојчиновић Николић, језик нам жуља и даље она вечна запитаност о неумољивости људске пролазности, љубави и других болних привиђења радости. Јер, и сама Љубав не може увек докучити – ко је победник, а ко њена часна жртва. У шта онда поверовати, и чиме нас божанска сила као биће земље може дорећи или оповргнути, ако не ватром жудње песничке

речи: „Да ли си ти Онај који ме ставио / На Врх мача / Или (ме) са њега Скинуо” (песма „Запитаност”).

Мајсторија песничког језика, није ли можда и у томе што нас песмотворац доведе до ивице одговора, а онда остави на пола пута, без одговора – ко смо ми у ствари? Нашој песникињи, управо то је пошло за руком. И да овај раскошни цветник није у славу љубави просејала, у најширем и врло одређеном смислу већ неким чудом у књигу уз поменуте, урезала само песму од пет стихова „Запитаност” – било би довољно.

Милуника МИТРОВИЋ

ЛАМЕНТ НАД ЧОВЕКОМ

Слободан Јовић, *Исусов ѿрн*, Српска књижевна задруга, Београд 2021

Слободан Јовић својом новообјављеном песничком збирком *Исусов ѿрн* изнова сведочи о неопходности постојања религијско-контемплативног погледа на савременог човека и свет уопште. Посматрамо ли за тренутак сам наслов збирке, лако је можемо повезати са Јовићевим ранијим остварењима. У фокусу стваралаштва још једном се налази тематика хришћанства, овога пута прожета питањима о свакодневици и ратној проблематици, уз покушаје метапоетичких израза. Елементи дубоко личних осећања прожети су филозофским разматрањима вечних питања ишчекивања епифанијског и разумевања уметности, што неретко постаје једно исто.

Подела збирке на три неједнаке целине насловљене „Крст који хода”, затим „Припјат”, да би се завршила тачком у облику поетичке целине „Месо”, условљава разматрања судбине људскости сведене на телесно. Пратећи линију поражавања свеопштости божанског у хуманом, читалац се сусреће са добро познатим ситним тугама и радостима обичног човека. Читајући први циклус песама под насловом „Крст који хода”, лирског субјекта затичемо запитаног над управо тим онеобиченим призорима сеоске свакидашњице. Ауторски глас разјашњава премисе готово искључиво религијском и поетичком нотом, тако да се оне међусобно условљавају. Присуство божанског се истиче сасвим сугестивном употребом симбола крста, неба, голуба и нужности веровања. На тај начин хијерофанија прожима далековод, нутриционисту и хлеб, једнако колико и црквени календар. Домишљатим ауторским решењима ова поистовећивања попримају улогу сведочанства једне контемплативне природе. Дескриптивне песме се тако показују као дубоко рефлексивне, аналогно Дучићевим „Јаблановима” или „Сунцокретима”. Предметни свет се